

PROGRAM IZLETA

www.gaf.ni.ac.rs/phidac ili www.phidac.tk

Crkva sv. Petke u Rudaru

Ova crkva koja se nalazi na nekoliko kilometara od Leskovca, kod sela Rudara, obnovljena je 1799. godine. Pred crkvom se nalazi i jedan starovizantijski kapitel od krečnog kamena, što govori o starosti lokacije i objekata (VI vek prema obliku i izradi kapitela). Po samom obliku osnove i veličini crkve vremenski se datira u VI ili VII veku.

Edvard Braun, lekar engleskog kralja, u putopisu u kojem opisuje putovanje do Istambula iz 1669. godine spominje ovu crkvu.

Sadašnja crkva je jednobrodna građevina zasvedena poluoblíčastim svodom, sa unutrašnjom pripratom i apsidom bez prozora polukružnom i spolja i iznutra. Običaji specifični za ovu crkvu, način sahranjivanja (u sakrofazima) na njenom groblju i drugi detalji dodaju joj na zanimljivosti.

Pored crkve u kompleks ulazi i interesantan crkveni konak u porti crkve. Star je skoro 150 godina i ulazi u izbor najlepših objekata sačuvanih u Srbiji iz tog perioda istorije srpskog naroda. Puno govori o potrebama ljudi i načinu života u ovim krajevima i svojim živopisnim spoljnim izgledom i veličinom.

Zgrada ima prizemlje i sprat. Osnova zgrade je u obliku slova "T". Postoji i veliki doksat ispod koga se ulazi u prizemlje, zatim veliki hol i drvene stepenice koje vode na sprat. Na spratu je veliki hol uz koji se nalazi doksat. On je za dva stepenika uzdignut od nivoa sprata. Naročito je interesantna spoljašnjost konaka, baš zbog izbačenog doksata. Sačuvan je veliki dimnjak, pa i drveni kapci na spratu. Kapci su iz dva dela od kojih se jedan spušta a drugi podiže. Ovaj konak je jedan od najlepših te vrste u Srbiji. Konak u selu Rudare stavljen je pod zaštitu države još u martu 1948. godine.

14. septembra 2007, usled dotrajale elektroinstalacije, izbio je požar u kojem je konak dodatno oštećen. Potpuno su izgorele dve sobe na spratu u severnom delu konaka.

Konak Rudarske crkve

Hidroelektrana Vučje

Hidroelektrana Vučje

Vrednost hidroelektrane Vučje za svetsku istoriju elektrotehnike, prepoznata je i iskazana kroz vrhunsko priznanje koje joj je IEEE dodelio 2005. godine, kada je uvrštena u svetsku baštinu elektrotehnike, u društvu svega još pedesetak vrhunskih dostignuća, patenata i značajnih objekata ove vrste širom sveta.

Hidroelektrana Vučje spada u derivacioni tip elektrana sa vodozahvatom, vodovodnom komorom, derivacionim kanalom i cevovodom.

Hidroelektrana na reci Vucjanki je druga po starosti hidroelektrana u Srbiji, posle hidroelektrane kod Užica, na reci Đetinji, koja je izgrađena dve godine ranije. Prvi kilovati električne energije iz hidroelektrane Vučje potekli su 11. decembra 1903. po starom, odnosno 24. decembra po novom kalendaru. Najstariji dalekovod u Srbiji dužine 17 kilometara povezivao je hidroelektranu i grad Leskovac, sa kojim su vlasnici elektrane imali ugovor o osvetljavanju. Time se Leskovac pridružio Beogradu i Užicu koji su u to vreme bili jedini osvetljeni.

Glavnu pomoć u izgradnji elektrane preduzetnici leskovačkog kraja, organizovani u Leskovačko električno društvo, imali su u profesoru Đorđu M. Stanojeviću, poznatom stručnjaku u oblasti elektrotehnike, profesoru, dekanu Filozofskog fakulteta, a kasnije i rektoru Univerziteta u Beogradu.

Gradnja elektrane počela je konstruisanjem kanala 1902-1903. godine, koji vodu dovodi iznad elektrane. On sam po sebi predstavlja kuriozitet. Dužine je 986 metara, sa prosečnom širinom i dubinom 1 metar. Sa jedne strane je uklesan u stenu, a sa druge je sazidan potporni zid. Da bi se uklesao kanal, na nepristupačnom delu terena, radnici su konopcima spuštani do stena, a na pojedinim mestima moralo se izvršiti i miniranje. Prirodna lepota izgradnjom kanala nije narušena, šta više sa njegovih oboda pruža se prelep pogled na vodopade, kamene litice i na kanjon reke Vučjanke. Većina ostalih delova kompleksa elektrane je sagrađena tokom 1903. godine. U isto vreme završeni su zgrada, vodozahvat, a postavljen je i cevovod dužine 235 metara, prečnika 520 milimetara kroz koji maksimalno može da protekne 1,1 kubni metar vode u sekundi. Ugrađena su dva trofazna agregata, proizvodnje Siemens&Halske svaki sa po 139 kW i vodne turbine proizvođača J.M. Woith „Peltonovog tipa“ sa 200 KS. Drugi svetski rat je i ovim krajevima doneo razaranja tako da ni elektrana nije bila pošteđena. U diverziji izvedenoj sredinom juna 1944. godine oštećen je jedan generator.

U današnje vreme, kada se svet nalazi pred izazovom da prizvede dovoljno energije a da ne ugrozi opstanak sopstvenog okruženja, ovakva okruženja predstavljaju više od inspiracije za razmišljanje na ovu temu. Hidroelektrana Vučje je jedinstveni sklad prirode i tehnike. Voda koja se zahvata iz Vučjanke, posle prolaska kroz turbine, vraća se u reku, tako da je obezbeđen prirodni tok i sklad prirode i tehnike.

Arheološko nalazište Hisar, Leskovac

Na brdu nedaleko od centra Leskovca u kontinuitetu su se nalazila naselja iz neolita, bakarnog, bronzanog i gvozdenog doba, iz rimskog, vizantijskog i turskog perioda, a tu je otkriven i najstariji centar crne metalurgije u Evropi.

U sloju debelom preko dva metra imamo reprezentativnu kulturnu stratigrafiju - sukcesivno nataložene ostatke u slojevima, počevši od neolita do turskog perioda. Na ovom lokalitetu postoji sve što dokazuje postojanje centra crne metalurgije: ruda gvožđa, mlinovi za njeno sitnjenje, takozvane pogače, odnosno amorfnog gvožđe teško više kilograma, peći, duvaljke, jame u kojima se proizvodio ćumur, ogromne količine zgure, nekoliko gvozdenih predmeta koji su tu proizvedeni.

Nigde u Evropi ne postoji ništa slično, ima nekoliko gvozdenih predmeta, ali ne i dokaza o lokalnoj proizvodnji gvožđa. Ustanovili smo da je taj centar bio aktivan između 1350. i 1100. godine pre nove ere, što ga čini najstarijim centrom crne metalurgije u Evropi. Time je potvrđena i legenda da su Dorani došli sa severa i da su put prokrčili gvozdenim oružjem. Inače, potpuno se poklapa vreme dorske seobe, koja je iz osnova promenila etničku i kulturnu sliku na jugu Balkanskog poluostrva, sa pokretima populacije koja je u 13. i 12. veku p. n. e. naseljavala basen Južne Morave i još neke regije na centralnom Balkanu.

Izvanredno otkriće sa ovog lokaliteta je igla od nerđajućeg gvožđa, izrađena bez najmanje šupljine, iz 14. veka pre nove ere, pronađena 1999. godine. Taj predmet, dugačak 64,5 centimetara, spada u tehnološko čudo, jer čak i u savremenim uslovima nije moguće proizvesti gvožđe takve čistoće. Iglu je slučajno pronašao arheolog amater Šćepan Turović, prema kome je i nazvana Turovićeva igla.

Rezultati analiza koji su obavljani u Nuklearnom institutu u Vinči i u laboratoriji smederevske železare "Sartid", ukazale su da predmet ima "neka izuzetna svojstva". Naime, metodom energetske disperzione iksofluorescentne spektroskopije utvrđeno je da je "igla načinjena od čistog gvožđa, to jest, da u njoj ni u tragovima nema primesa drugih metala što je "čini izuzetnom u globalnim svetskim razmerama". U prvi mah, arheolozi su pomislili da je reč o meteoritskom gvožđu, ali ta mogućnost je odbačena, jer meteoritsko gvožđe obavezno prati nikl, a na igli nikl nije registrovan!

Da bi se otklonila svaka sumnja o predočenoj ekspertizi, u istoj vinčanskoj aparaturi, testiran je i američki etalon gvožđa, poluga od navodno elementarnog gvožđa o čemu postoji atest na ambalaži. Analiza je, pak,

pokazala da u ovom, američkom etalonu, osim gvožđa ima i drugih metala, tako da se, sada, može postaviti pitanje: Ko je kome etalon? Američki etalon leskovačkoj igli ili obrnuto?

Ubrzo je shvaćeno da leskovačko otkriće prevazilazi arheološka interesovanja, pa se, ubuduće, rezultati istraživanja na tzv. Turovićevoj igli neće objavljivati, jer "mogu biti od strateškog značaja za našu državu".

Nalazište na Hisaru

Skobaljić grad

Skobaljić grad

Skobaljić grad nalazi se 20 km jugoistočno od Leskovca. Podignut je na strmoj i nepristupačnoj litici u kanjonu reke Vučjanke. Ime je dobio prema Nikoli Skobaljiću, istorijskoj ličnosti iz sredine XV veka. Prve informacije o ovom lokalitetu nalazimo kod Feliksa Kanica, putopisca iz XIX veka, koji govori o Skobaljić gradu kao rimskom vojnom logoru u čijem podnožju se nalaze ostaci srednjevekovne crkve.

Na osnovu arheoloških istraživanja koja su vršena u periodu 1984. do 1990. može se govoriti o višeslojnom nalazištu koje je živelo od doba eneolita do srednjeg veka, od oko 2000. godine pre n.e. do XV veka, kada se život na Skobaljić gradu gasi dolaskom Turaka.

Svrha postojanja grada kod Vučja je obezbeđivanje puta Leskovac - Vranje. Prvo utvrđenje na ovoj lokaciji podignuto je za vreme vizantijskog cara Justinijana u VI veku u cilju zaštite od prodora Slovena i ostalih varvara. Utvrđenje je veoma brzo nakon formiranja spaljeno. Posle toga, grad je ostao pust izvesno vreme. Utvrđenje je obnovljeno na starim temeljima za vreme bugarskog cara Samuila krajem X ili početkom XI veka i nakon propasti bugarskog carstva 20-ih godina XI veka ostaje napušteno.

U prvoj polovini XIII veka počinje nova faza života Skobaljić grada. Ruševine stare tvrđave su raščišćene, podignute su nove utvrde i gradjevine. Tada se oko puta Leskovac - Vranje ukrštaju interesi više država (Srbija, Bugarska, Vizantija). Nakon što srpski kralj Uroš zauzima Skoplje 1258. godine, grad je izgubio svoj značaj i ubrzo je bio napušten.

Ponovo postaje važan sa započinjanjem turskih upada u Srbiju. Spaljen je u turskim upadima krajem XIV veka ili početkom XV veka (najkasnije 1427. godine). Posle spaljivanja grada, nastao je sloj kratkog trajanja, koji odgovara najmlađim, sada vidljivim ostacima tvrđave.

Obnovom je grad pretvoren u modernu tvrđavu tog vremena. Važna novina u Skobaljić gradu je kula pored ulaza u mali grad, jer je ispunjena do 2 m visine. To je začetak budućeg bastiona. Ona ukazuje na prilagodjavanje grada za dejstvovanja artiljerijom. Grad je prezidan, najverovatnije, posle obnavljanja Despotovine 1444. godine, te da je konačno stradao u vreme pogibije vojvode Nikole Skobaljića i propasti srednjevekovne srpske države 1455. godine.